

Liljana Rihter, Lea Šugman Bohinc

KONSTRUKTIVNO SOCIALNO DELO KOT GIBALO SOUSTVARJALNEGA DIALOGA

Sklepi in predlogi 6. kongresa socialnega dela

V Moravskih Toplicah je od 12. do 14. oktobra 2016 potekal 6. kongres socialnega dela. Na njem je bilo predstavljenih 116 prispevkov v obliki plenarnih predavanj, delavnic, okroglih miz, predavanj v sekcijah in plakatov. Organizirali smo tudi mednarodno sekcijo, v kateri so sodelovali kolegi in kolegice iz tujine. V kolegialnem in konstruktivnem ozračju je približno 250 udeležencev s prispevki ali ob razpravah govorilo o pomembnih temah, ki zadevajo znanost, stroko in prakso socialnega dela. Sprožali smo aktualna vprašanja. Še posebej pa je dragoceno, da nam je skupaj uspelo oblikovati sklepe in predloge kongresa, ki so izhodišče za nadaljnje delo tako na Fakulteti za socialno delo kot v drugih organizacijah in združenjih, kjer je socialno delo pomemben element vsakodnevnih dejavnosti.

Sklepe in predloge predstavljamo v tematskih sklopih, na katere smo razdelili naš kongres. Oblikovali smo jih tako, da bi zajeli in ohranili konstruktivni duh tega znanstvenega in strokovnega dogodka.

Socialna politika in socialno delo – vplivi in odzivi

Ključna ugotovitev kongresnih udeleženk in udeležencev je, da nas na področju socialne politike čaka veliko dela, če želimo doseči potrebne spremembe. Med zelo konkretne naloge sodijo: povečanje deleža BDP za socialnovarstveno funkcijo države, povečanje deleža financiranja delodajalcev in povečanje denarne socialne pomoči, saj na zdajšnji ravni ne omogoča dostojnega preživetja.

Udeleženci kongresa se sprašujemo, kako zmanjšati prevelik razkorak med skupnostno in institucionalno oskrbo in okrepiti skupnostno oskrbo (zagotoviti več skupnostnih služb, varne hiše za starejše žrtve nasilja, pomoč na daljavo, uvesti moratorij na gradnjo domov za stare ljudi).

Med prednostnimi nalogami na področju dolgotrajne oskrbe je nova zakonodaja oz. njena prenova na področjih, kjer je zastarela (npr. ZDVDTPO), potrebujemo pa tudi nov sistem oskrbe, če naj ustrezno odgovorimo na potrebe, ki jih zaznamo v praksi.

Kongresni udeleženci smo razmišljali, kako naj prenovimo standarde in normative, da jih bomo na podlagi praktičnih izkušenj (npr. individualno načrtovanje v domovih za stare ljudi; pomoč na domu) na novo opredelili. Opozorili smo, da bo zelo pomembno raziskati možnosti za ustavev oz. zmanjšanje trenda vse podrobnejše standardizacije postopkov socialnega dela, za omejitev birokratskih postopkov in zagotovitev razmer, v katerih se bosta okrepila tako strokovna vloga socialnih delavk in delavcev kot uporabniška perspektiva v načrtovanju in izvajanju storitev. Cene storitev v skupnosti naj bodo bolj prilagojene plačilnim zmožnostim ljudi. Znati moramo razlikovati med modeli kakovosti in modeli evalvacije, programe, ki so razvili dobre prakse, pa je treba redno financirati.

Med abstraktnimi koncepti in njihovim uresničevanjem v praksi

Ključno je, da podpremo socialne delavke in delavce, da bodo tudi v okvirih pravil, ki jih predpisuje politika, prepoznali in znali uporabiti možnosti izvajanja dela po načelih konstruktivnega socialnega dela. A kako naj zaposlene zavarujemo pred pritiski financerjev?

Kako spodbuditi in uresničiti paradigmatični premik v procesu dezinstytucionalizacije? Individualno načrtovanje je precej uspešnejše, če ga izvajamo, ko je oseba še v domačem okolju. Potrebujemo mrežo izvajalcev na področju duševnega zdravja v skupnosti in sistemske pristope na področju zaščite otroka, to pa zahteva sodelovanje z vso družino.

Delovni odnos naj upošteva specifičnosti stigmatiziranih populacij (npr. uživalci drog, ljudje z ovirami, ljudje z duševnimi težavami, Romi, osebe z demenco), o posebnostih njihovih življenjskih situacij pa je treba ozaveščati tudi širšo skupnost (npr. z uporabo življenjskih zgodb). Pomembno je ohranjati in krepiti sposobnost upoštevanja individualnih razlik med ljudmi, ki jih povezuje podobna težava (npr. odvisnost).

Na kongresu je bilo predstavljenih veliko primerov dobre prakse, ki lahko postanejo podlaga za učenje in medsebojno podporo socialnih in drugih strokovnih delavk in delavcev (npr. soustvarjanje pomoči z družinami v skupnosti; protokol ravnanja v primeru prepovedi približevanja, kot so ga razvili v vrtcu; programi na področju alkoholizma; celostni pristop pri zagotavljanju pomoči na domu – sodelovanje Javnega stanovanjskega sklada MOL, Kraljev ulice in centrov za socialno delo).

Zavedamo se pomena sprotnega vrednotenja procesov sodelovanja, zato si bomo prizadevali za njegovo vključitev v naše redno delo.

Zaposlovanje in delovne razmere socialnih delavk in delavcev

Med temeljne pogoje za uspešno in učinkovito socialno delo sodijo: dovolj usposobljenega kadra in čas za njihovo delo ter kontinuirano varovanje virov socialnih delavk in delavcev za skrb zase, to pa vključuje tudi zagotavljanje varnega delovnega okolja (preprečevanje nasilja nad socialnimi delavkami in delavci).

Čas je, da se lotimo podrobnejšega raziskovanja delovnih razmer zaposlenih na področju socialnega varstva. Odzvati se moramo na stiske, o katerih poročajo, in se bolj povezati med sabo (Društvo socialnih delavk in delavcev Slovenije, Socialna zbornica Slovenije, Alumni klub na FSD, Skupnost centrov za socialno delo).

Kako lahko bolj kot doslej podpremo socialne delavce in delavke, ki so zaposleni na sekundarnih področjih (zdravstvo, šolstvo, pravosodje), in utrjujemo položaj socialnih delavk in delavcev v odnosu do drugih strokovnih profilov, zaposlenih na področju socialnega varstva, vzgoje in izobraževanja, zdravstva, pravosodja? In kako lahko pripomoremo h krepitvi sodelovanja med socialnimi delavkami in delavci v zdravstvu in socialnimi delavkami in delavci na področju socialnega varstva?

Kultura varovanja in krepitve virov vseh udeleženk in udeležencev izvirnih delovnih projektov in javna podoba socialnega dela

Nujno je socialnim delavkam in delavcem omogočiti, da bodo skrbeli za krepitev lastnih virov (tudi duhovnih) in se pri tem vzajemno podpirali. Kako lahko to zagotovimo?

Kako lahko intenziviramo medsektorsko sodelovanje med organizacijami z različnih področij in spodbudimo povezovanje nevladnih organizacij in drugih služb?

Razvijati moramo programe, s katerimi se bomo ustrezneje odzvali na dejanske potrebe uporabnikov in povezali vse vire v skupnosti za podporo ljudem (npr. za otroke, starše – primer treninga starševstva, mlade, gluhoslepe, na področju drog).

Zelo pomembno je ustvarjati in krepiti konstruktivno javno podobo socialnega dela. Bodimo proaktivni in vzpostavimo službo oz. delovno mesto predstavnika za odnose z javnostmi, da bo kompetentno odgovarjal na medijske napade. V javnosti predstavljajmo pozitivne zgodbe in si prizadevajmo za tak dialog z mediji, da bodo spremenili dosedanji način poročanja, utemeljen na negativnih kritikah in aferah. Ponudimo informativne seminarje za novinarje in načrtno spodbujajmo razvoj konstruktivne poklicne samopodobe socialnih delavk in delavcev.

Na Fakulteti za socialno delo organizirajmo usposabljanje z naslovom »socialno delo in mediji«, ki bo odgovorilo na vprašanje, kako naj socialne delavke in delavci komunicirajo z mediji, da bodo postali aktivni akterji, ne pa pasivni objekti medijskega demoniziranja. Raziskujmo načine krepitve moči socialnih delavk in delavcev, da se bodo večkrat oglasili ob aktualnih družbenih problemih v javnosti. Bolj moramo zaščititi socialne delavke in delavce, ko postane njihovo delo škandalizirano. Dogovorimo se, kdo naj bo odgovoren za to, da jih podpre v takšni situaciji, in kako jim omogočiti ustrezno urjenje za komuniciranje z javnostmi.

Znanstveno raziskovanje in izobraževanje za konstruktivno, sodelovalno socialno delo

Pomembno je, da še naprej razvijamo participacijsko, akcijsko raziskovanje in preučujemo teme, ki bodo spodbudile zelene spremembe v sistemu socialnega varstva. Med drugim moramo načrtovati in izvesti analizo stroškovne učinkovitosti praks na področju dolgotrajne oskrbe.

Raziskujmo odpornost uporabnikov, njihovo sposobnost za okrevanje, individualno, družinsko in skupnostno odpornost, pri tem pa ohranimo družbenokritično perspektivo.

Socialne delavke in delavci naj se usposabljaajo za kulturno kompetentnost, kritično občutljivost za heteronormativnost govora in razvijanje novih jezikovnih, narativnih praks. Z ustrezno ponudbo moramo odgovoriti na potrebe socialnih delavk in delavcev ter drugih sodelavcev (neformalni oskrbovalci, prostovoljci) po vseživljenjskem izobraževanju.

Zavedamo se pomena vzajemne povezanosti teorije in prakse v izobraževanju za socialno delo. Kako ustvarjati priložnosti za učenje uporabe teorije v praksi tako, da bodo študentke in študenti dobili podporo in vzdržali negotovost v spoprijemanju s kompleksnostjo socialnega dela?

V izobraževanje je treba vključiti več vsebin, povezanih s socialnim delom na področju zdravstva. Smiselno bi bilo vzpostaviti specialistični študijski program ali druge študijske oblike za socialno delo v zdravstvu (v sodelovanju med Fakulteto za socialno delo, Zdravstveno fakulteto in Medicinsko fakulteto).

Reorganizacija centrov za socialno delo

tema reorganizacije centrov za socialno delo sicer vključuje oz. združuje vsa kongresna tematska področja, jo pa posebej omenjamo, saj so udeleženci in udeležene kongresa poudarili potrebo po tem, da se intenzivneje vključijo v proces načrtovanja in izvedbe reorganizacije.

Tako so predlagali naloge oz. korake v procesu reorganizacije centrov za socialno delo:

- Najprej je treba opredeliti namen in cilje reorganizacije in pri tem upoštevati perspektivo zaposlenih in uporabnikov. Smiselno je natančneje raziskati in analizirati obstoječe primere dobre prakse organiziranosti dela na centrih za socialno delo. Če bomo uvajali nove načine oz. modele reorganizacije dela, jih moramo najprej pilotno preizkusiti.
- Zmanjša naj se birokratizacija, poveča pa možnost za (sodobno strokovno) socialno delo. Centri za socialno delo naj se (znova) bolj povežejo s skupnostjo, okrepiti je treba možnosti za skupnostno, terensko socialno delo, ki bo ustrezneje zadovoljilo potrebe ljudi v skupnosti.
- Za strokovno socialno delo in kompetentne delavke in delavce potrebujemo več kadra in redno vseživljenjsko usposabljanje. Začnimo se pogovarjati o delitvi nalog med različnimi profili z idejo ključnega delavca kot odgovornega za izvirni delovni projekt sodelovanja.
- V sodelovanju z Ministrstvom za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti prenesimo pobudo za reorganizacijo centrov za socialno delo na centre za socialno delo: organizirajmo priložnosti za dialog – o pričakovanjih, dilemah, virih, predlogih – zaposlenih, uporabnikov in drugih predstavnikov skupnosti in organizacij, s katerimi sodeluje center za socialno delo. Šele tako bomo omogočili samoorganiziranje akterjev od spodaj navzgor.